

Ett år med ny läroplan

OM REFORMARBETE, KUNSKAPSBEDÖMNING OCH SKOLVERKETS STÖD

Skolverket

Innehållsförteckning

3	En god grund för fortsatt arbete
4	Samarbetet blev en nystart
8	Nästa steg sker på lokal nivå
11	Översikt av resurser och stödmaterial
16	Fler prov och fler funderingar
21	De tio vanligaste frågorna om betyg
27	Planering och genomförande av undervisningen
29	Systematiskt kvalitetsarbete
30	Om lärares dokumentation

Tryck: Elanders Sverige AB

Upplaga: 50 000

Grafisk produktion: Typisk Form designbyrå

Foto: omslag Malin Holm / Maskot, s 3 Stefan Borgius, s 5 och 6 Fredrik Petersson, s 8 Lina Theander, s 9 Martin Nilsson, s 17 Adam Haglund / Maskot, s. 18, 20, 23, 26 Michael McLain, 28 Håkan Jansson / Maskot.

Beställningsnummer: 12:1292

ISBN 978-91-87115-75-2

Stockholm 2012

En god grund för fortsatt arbete

Stora reformer har nyligen genomförts inom hela skolväsendet. Hösten 2011 trädde den nya skollagen och de nya läroplanerna för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan ikraft med syftet att den svenska skolan ska nå bättre resultat och bli mer likvärdig. Den nya skollagen och de nya kursplanerna är därför tydligare än tidigare och betonar skolans kunskapsmål med centralt innehåll för skolans alla ämnen och tydligt formulerade kunskapskrav.

För att stödja skolorna i sitt arbete med att tolka och tillämpa de nya styrdokumenterna har Skolverket erbjudit omfattande insatser: utskick av läroplaner och kommentarmaterial, konferenser, informationsmaterial, bedömningsstöd och filmer. Alla material har syftat till att förklara läroplanernas intentioner och innehåll. I den här broschyren finns en översikt över allt det stöd Skolverket har tagit fram.

Skolverkets förhoppning är att de informationssatsningar som gjorts och det stödmaterial som tagits fram har skapat en god grund för ett fortsatt implementeringsarbete ute på skolorna och att de kollegiala diskussionerna kan leda till ännu bättre undervisning. I den här broschyren kan du läsa om lärare på Maria-skolan i Stockholm vars arbete med att implementera den nya läroplanen bidragit till ett ökat samarbete och flera förbättringar i arbetssättet.

Skolverkets arbete med att stödja lärarna i användningen av de nya styrdokumenterna fortsätter. Hösten 2012 träffar Skolverket över 15 000 lärare i en fortbildningssatsning om bedömning och betygssättning inför att betyg ska sättas i årskurs 6 för första gången. Bedömningsstöd och kommentarmaterial till kunskapskraven kommer att tas fram i flera ämnen under det kommande året. Målet är en likvärdig skola där fler elever når goda resultat.

Ragnar Eliasson
Avdelningschef
Utbildningsavdelningen

Ragnar Eliasson

Samarbetet blev en nystart

”Jag skulle säga att jag tar in samhället och människan mer i min undervisning nu än tidigare.”

En fortbildningsinsats som satte igång nya tankar. Tid för samtal mellan kollegor som har lett till nya arbetssätt. Så kan man beskriva det implementeringsarbete som inleddes på Mariaskolan hösten 2010.

Mariaskolan ligger på Södermalm i Stockholm och har 810 elever från förskoleklass till årskurs 9. Emil Kilsäter, skolans biträdande rektor, berättar att Stockholms stad började planera för sitt arbete med att införa de nya samlade läroplanerna tidigt. Efter att kommunens rektorer deltagit i Skolverkets konferenser för skolledare hösten 2010 blev Emil tillfrågad att vara med i Stockholms stads implementeringsgrupp. På Mariaskolan sattes därefter ett lokalt implementeringsteam ihop, bestående av Emil och nio lärare.

– Skolan var till största del välfungerande redan innan, men vi kände att det var dags för en pedagogisk nystart och det var viktigt att all personal var med på tåget, säger Emil Kilsäter.

För att få ett gemensamt språk för pedagogiska samtal behövdes tid tillsammans. En stor del av den befintliga konferenstiden och de flesta av de tillgängliga studiedagarna lades på implementeringsarbetet. På mötena fick man gott om tid att prata och jobba tillsammans, lyssna på externa föreläsare och lärarna ägnade även mycket tid åt att göra gemensamma pedagogiska planeringar. Detta visade sig vara ett bra sätt att hitta beröringspunkter mellan ämnen och få till ett bättre ämnesövergripande samarbete.

Effektivare undervisning

Karina Pålsson-Gröndahl, lärare i engelska och spanska, berättar att samarbetet mellan lärarna som undervisar i moderna språk har utvecklats. På sistone har lärarna i tyska, franska och spanska planerat arbetsområden gemensamt, som sedan har fyllts på med texter och annat innehåll på respektive språk. På så sätt har även den lärare som är ensam om sitt språk på skolan kunnat få utbyte av sina kollegor.

Niklas Salomonsson, lärare i teknik och slöjd, berättar att hans undervisning i teknik har skiftat fokus lite i och med den nya kursplanen.

– Jag skulle säga att jag tar in samhället och människan mer i min undervisning nu än tidigare. Pratar vi om broar handlar det inte bara om den tekniska konstruktionen, utan även varför bron ligger där den gör, ser ut som den gör, hur trafiken och samhället runtomkring ser ut och vilka som använder sig av den.

Nytt i slöjden är att eleven ska lära sig att tolka och hitta egna estetiska uttryck

Stefan Jeppsson, lärare i svenska och SO-ämnena och Emil Kilsäter, biträdande rektor.

Niklas Salomonsson, lärare i teknik och slöjd och Karina Pålsson-Gröndahl, lärare i engelska och spanska.

och Niklas menar att det är också ett bra sätt att få in språket i slöjdundervisningen.

– Det uppmuntrar eleverna att formulera sig: de kommer inte undan med att bara säga att något är fint eller fult längre.

Bedömning för lärande

Niklas berättar att han lägger upp sin undervisning lite annorlunda nu, med färre och mer omfattande arbetsområden som täcker in fler förmågor. Att områdena sträcker sig över längre tid har ökat behovet av formativ bedömning och Niklas har därför infört loggböcker i slöjden. Förutom att det ger eleverna en möjlighet att reflektera över sitt lärande i skrift har loggböckerna dessutom lett till att bedömningsunderlaget har blivit bättre.

Carina har delvis tänkt om när hon planerar språkundervisningen.

– Tidigare var det mer fokus på mängdträning: eleverna skulle skriva och läsa väldigt många texter. Nu arbetar de istället med färre texter men målet med uppgiften är tydligare.

Hon berättar att det märks att alla lärare tar större ansvar för språkinläringen i och med de nya kursplanerna. Större vikt läggs vid ämnesspecifika begrepp och eleverna får återkoppling på sina texter och muntliga framföranden i alla ämnen.

Värdegrunden genomsyrar allt

Tidigare hade skolan livskunskap på schemat, men i och med att allt det innehåll man berörde på de lektionerna finns att hämta i kursplanerna har man tagit bort det särskilda utrymmet. Nu pågår ett arbete med att mer konkret få in värdegrundsfrågorna i de lokala pedagogiska planeringarna.

– Värdegrundsfrågorna ska ju genomsyra undervisningen i alla ämnen, och jag tror att eleverna får mer ut av det på det sättet, säger Stefan Jeppsson, lärare i svenska och SO-ämnena.

Emil berättar att de inte använde sin konferenstid särskilt effektivt tidigare; samtalen handlade lätt om praktiska frågor eller elevvård. Nu har de pedagogiska diskussionerna fått ett nytt liv och den tysta kunskapen har fått ord. Man har också kommit fram till att lärarna har haft för lite tid tillsammans med de kollegor de delar ämne med och har därför styrt upp arbetet i skolans ämneslag med tydligare förväntningar, högre krav och möten varje vecka.

Aldrig helt färdiga

Lärarna på skolan läser och diskuterar just nu Skolverkets bok Kunskapsbedömning i skolan i mindre grupper. De har även börjat snegla på metoden ”lesson study” som en naturlig fortsättning på det kollegiala samarbetet.

– För att släppa in en kollega i sitt klassrum behöver man känna sig trygg med varandra, och det har vi verkligen blivit efter de senaste årens arbete, säger Stefan. Det är väldigt nyttigt att få någon annans ögon på det man gör: lägger jag fokus på rätt saker, hur bemöter jag eleverna och hur fångar jag upp det som händer i klassrummet?

Karina berättar att hon har blivit bättre på att plocka bort sådant som inte fyller någon riktig funktion i undervisningen och blivit bättre på att fokusera på de viktiga uppgifterna – något som är nödvändigt för att hinna med allt det centrala innehållet.

Fortbildningen och diskussionerna på Mariaskolan är långt ifrån över. Emil menar att det alltid finns saker att göra men att behov, engagemang och fokus kan skifta över tid.

– Skolan är trendkänslig och det är lätt hänt att man oreflektat hoppar på nya saker, men jag tror att det är viktigt att man väljer ut och satsar energi på några få, viktiga saker och låter det ta den tid det behöver.

”Tidigare var det mer fokus på mängdträning: eleverna skulle skriva och läsa väldigt många texter.”

Nästa steg sker på lokal nivå

Laila Niklasson, Mälardalens högskola.

Landets skolledare har fått kunskap om skollagen, de samlade läroplanerna och betygsskalan. Merparten av skolledarna har också en plan för hur arbetet med implementeringen ska fortsätta på lokal nivå. Det framgår av utvärderingen av Skolverkets insatser i samband med införandet av de nya läroplanerna.

I utvärderingen av implementeringen är det många skolledare som lyfter fram att den nya läroplanen var efterlängtat. Många såg med glädje fram emot att den skulle bli verklighet och den har bidragit till en förnyad diskussion om undervisningens innehåll och genomförande.

– Många skolledare kommenterar att det var en fördel att varje lärare fick ett eget exemplar av den nya läroplanen, säger Laila Niklasson på Mälardalens högskola som har varit ansvarig för utvärderingen av implementeringen.

Det stödmaterial Skolverket har tagit fram har varit mycket uppskattat hos skolledarna, men många är också tydliga med att det finns ett fortsatt behov av stöd. En del formuleringar i kursplaner och kunskapskrav kräver tolkning, och där anser man att det saknas stöd.

– Nu vill skolledarna ha stöd inom området bedömning och betygssättning. Många skolledare efterfrågar goda exempel på planering och individuella studieplaner, på hur bedömningen faller ut i ett betyg samt på hur lärarna ska tolka värdeorden, menar Laila Niklasson.

Lärarna behöver tid

Enligt utvärderingen finns det på de flesta skolor en tydlig arbetsfördelning mellan skolledare och nyckelpersoner. Det här är en arbetsfördelning som Skolverket i viss mån varit med och påverkat i och med tydlig information om vad som är rektorns ansvar i implementeringen.

– Det som blir svårigheten nu är att hinna allt, säger Laila Niklasson. Det är inte bara införandet av den nya läroplanen och skollagen, utan också lärarlegitimationer, betyg i årskurs 6 och samtidigt ska allt det vardagliga arbetet i verksamheten fungera. Många känner nog en oro för att tiden inte ska räcka till.

Gunnar Stenberg, projektledare för implementeringsarbetet, förstår skolledarnas oro.

– Tid är just det lärarna behöver. Det är viktigt att skolledarna hushållar med lärarnas tid så att de får en chans att faktiskt fördjupa sig i kursplaner och kom-

mentarmaterial för att sedan kunna diskutera och tolka styrdokumentet tillsammans.

Implementeringsarbetet på lokal nivå

En del skolledare tycker att samordningen mellan skolor har haft brister och att skolans huvudman i vissa fall inte haft tid, kunskap eller intresse att driva implementeringen vidare. Personalomsättning och stor arbetsbörda för lärarna har också nämnts som stoppklossar i arbetet. De flesta skolor har trots dessa hinder en plan för hur arbetet med implementeringen ska fullföljas på lokal nivå. Det är däremot få som uttrycker att de har fått en plan tilldelad från kommunen.

– Att skolledare har fått möjlighet att delta i konferenserna har troligtvis medfört beredskap och ökade möjligheter för dem att själva göra upp implementeringsplaner om någon plan inte kommit uppifrån, säger Laila Niklasson.

Till stöd för implementeringen finns det särskilt utsedda nyckelpersoner, både sådana som har utsetts centralt i kommunen och sådana som rektor har utsett lokalt på skolan. Skolledarna anser att samarbetet med de här personerna har fungerat väl. I och med att konferenser anordnades specifikt för nyckelpersoner kan Skolverket ha bidragit till att många skolor valt att arbeta på det här sättet.

Reformernas påverkan

Skolledare menar att de själva och de flesta av deras lärare har fått kunskap om den nya skollagen, de nya samlade läroplanerna och den nya betygsskalan. Deras bedömning är att allt detta tillsammans kommer att öka rättssäkerheten för eleverna och att elevernas kunskaper kommer att öka. De tror också att reformerna kan bidra till en ökad likvärdighet på nationell nivå.

En del rektorer uttrycker att eleverna förmodligen kommer att uppleva skolan som stressigare samt att deras möjlighet att påverka undervisningen kommer att minska.

– I och med att det finns ett obligatoriskt centralt innehåll kan nog många känna att undervisningen blir hårdare styrd, men läroplanen betonar fortfarande att undervisningen ska planeras och utvärderas tillsammans med eleverna, säger Gunnar Stenberg. Det centrala innehållet ska inte behöva vara ett hinder för detta.

Både för skolledare i allmänhet och lärare i synnerhet antas det administrativa arbetet öka. Detta tror skolledare kommer att bidra till ökad stress bland lärarna, men även hos dem själva.

”Tid är just det lärarna behöver.”

Gunnar Stenberg, projektledare för implementeringsarbetet.

Mer stöd och riktlinjer efterfrågas

En del påpekar att mycket av Skolverkets stöd publicerats betydligt senare än vad som utlovats.

– Vi är fullt medvetna om detta och kan bara beklaga, säger Gunnar Stenberg. När så mycket material har tagits fram samtidigt har det varit svårt att hinna kvalitetssäkra allting, vilket har lett till en del förseningar.

Material som tas fram av Skolverkets processas och kvalitetssäkras grundligt för att hålla så hög nivå som möjligt. Det här är viktigt eftersom materialet i hög grad blir normerande för landets skolor.

Många är också kritiska till att Skolverkets webbplats är svår att hitta på, samt att sökfunktionen fungerar dåligt.

– Webbplatsen kommer att genomgå en omfattande förändring som ska baseras på målgruppsundersökningar och fokusgrupper. En ny sökfunktion är under uppbyggnad och kommer att lanseras under hösten 2012, säger Gunnar Stenberg.

Mer stöd i arbetet med planeringen, bedömningen, samt hjälp i hur styrdokumenten ska tolkas efterfrågas av rektorerna. Skolverket arbetar ständigt med att utveckla stödmaterial, allmänna råd, bedömningsstöd och diagnosmaterial för att stötta lärarna i deras arbete med de nya styrdokumenten. På följande sidor får du en överblick av det stödmaterial Skolverket erbjuder för att diskutera och tolka kursplaner och kunskapskrav samt stöd för en rättvis och likvärdig bedömning i alla ämnen.

Översikt över resurser och stödmaterial

För att stödja huvudmän, rektorer och lärare vid införandet av den nya skollagen, läroplanerna och betygsskalan erbjuder Skolverket en rad olika resurser. Allmänna råd, kommentarmaterial, filmer och stöd för bedömning – alla material syftar till att förklara läroplanernas intentioner och innehåll samt främja arbetet för en likvärdig skola.

ALLMÄNNA RÅD FÖR PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV UNDERVISNINGEN

De allmänna råden handlar om hur lärare bör planera och genomföra undervisningen utifrån de nya läroplanerna och kursplanerna, tillämpa kunskapskraven vid bedömningen och betygssättningen, samt hur rektorn kan stödja en likvärdig bedömning på skolan. Det finns även råd som rör uppföljning och dokumentation som relaterar både till undervisningen och till det systematiska kvalitetsarbetet på skolan. Läs mer om de allmänna råden på sidan 27. Allmänna råd finns även för utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

KUNSKAPSBEDÖMNING I SKOLAN

Materialet innehåller en genomgång av centrala begrepp som används i bedömnings-sammanhang. Det ger också några exempel från kunskapsbedömningens praktik och innehåller råd och rön kring kunskapsbedömningens problem och möjligheter. Det kan fungera som en utgångspunkt för diskussion och utvecklingsarbete kring kunskapsbedömning på den egna skolan.

KOMMENTARMATERIAL TILL KURSPLANERNA

Skolverket har tagit fram ett kommentarmaterial till varje kursplan i grundskolan, sameskolan och specialskolan, samt ett kommentarmaterial till grundsärskolans kursplaner. Materialet, som riktar sig till lärare och rektorer, ska ge en bredare och djupare förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texterna i kursplanerna. Det beskriver också hur det centrala innehållet utvecklas över årskurserna och hur kunskapskraven är konstruerade.

Diskutera

Kursplanen i ämnet moderna språk

Kurser 2011/12 införs en samtid lärplan för var och en av de obligatoriska skolformerna grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan. I den samlade lärplanen för respektive skolform ingår kursplanen och kursplanerna för samtliga ämnen. Den här diskussionsunderlaget riktar sig till dig som undervisar i ämnet moderna språk i grundskolan. Målet är att du ska använda det som en stöd för att sätta sig in i kursplanen och i den nya samlade lärplanen. Syftet med materialet är att sätta fokus på den nya kursplanens uppbyggnad och struktur samt visa hur den kan användas för planering av undervisningen i ämnet. I diskussionsunderlaget finns ett antal frågeställningar som du kan diskutera med dina kollegor och elever. Detta är ett diskussionsunderlag för var och en av grundskolans ämnen. Målet är att du ska använda det som en stöd för att planera din undervisning i ämnet. I diskussionsunderlaget finns ett antal frågeställningar som du kan diskutera med dina kollegor och elever. Detta är ett diskussionsunderlag för var och en av grundskolans ämnen. Målet är att du ska använda det som en stöd för att planera din undervisning i ämnet. I diskussionsunderlaget finns ett antal frågeställningar som du kan diskutera med dina kollegor och elever. Detta är ett diskussionsunderlag för var och en av grundskolans ämnen. Målet är att du ska använda det som en stöd för att planera din undervisning i ämnet.

Till varje kursplan finns diskussioner om kursplanens innehåll, mål, kompetensutveckling och möjligheter till utvärdering och utvärdering i kursplanen. I diskussionsunderlaget finns kursplanerna för var och en av kursplanerna i ämnet moderna språk. Detta är ett diskussionsunderlag för var och en av kursplanerna i ämnet moderna språk. Målet är att du ska använda det som en stöd för att planera din undervisning i ämnet.

Det är Skolverkets förhoppning att det här diskussionsunderlaget kan vara en stöd för lärare och skolans arbete med den nya samlade lärplanen.

Diskussionsunderlaget är strukturerat under följande fyra rubriker:

- Den samlade lärplanen
- Kursplanen i ämnet moderna språk
- Kunskapskrav och bedömning
- En öst till planering

DISKUSSIONSUNDERLAG TILL KURSPLANERNA

Diskussionsunderlagen fungerar som ett stöd för att sätta fokus på läroplanernas och kursplanernas uppbyggnad och struktur, samt att visa hur den kan användas för planering av undervisningen i ämnena. I diskussionsunderlagen finns ett antal frågeställningar som rör kursplanernas syfte, centrala innehåll och kunskapskrav, läroplanens övergripande mål och deras relation till kursplanen i ämnet.

ATT PLANERA SIN UNDERVISNING I TENIK

Teknik är ett nytt ämne i grundsärskolan och många lärare frågar efter stöd i arbetet. I materialet berättar två lärare med lång erfarenhet av teknikämnet om hur de planerar sin undervisning. De delar även med sig av några planeringar som är gjorda utifrån de nya kursplanerna.

Film

Skolverket har tagit fram filmer som kan användas för kompetensutveckling på lokal nivå. Alla filmerna kan ses strömmade eller laddas ner till datorn från Skolverkets webbplats.

ALLMÄNNA RÅD FÖR PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV UNDERVISNINGEN

De allmänna råden handlar om hur lärare i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan bör planera och genomföra undervisningen utifrån de nya läroplanerna och kursplanerna. I filmen diskuterar undervisningsråden Ulrika Lundqvist och Niclas Westin råden.

BEDÖMNING FÖR LÄRANDE OCH LIKVÄRDIGHET

En filmad föreläsning i fem delar med Gudrun Erickson, universitetslektor vid Göteborgs universitet med mångårig erfarenhet som projektledare för framtagandet av nationella prov. Till varje del av föreläsningen hör ett samtal där en grupp grundskollärare kommenterar föreläsningens budskap och innehåll.

FILMER OM GRUNDSÄRSKOLANS LÄROPLAN

Hur resonerar grundsärskolans lärare kring uppdraget i den nya läroplanen? I tre filmer kan du följa lärargrupper som diskuterar vilka krav de nya kursplanerna ställer och hur det påverkar undervisningen.

ÄMNESFILMER

I filmerna berättar ansvariga på Skolverket om de nya kursplanerna och går igenom deras syfte, centrala innehåll och kunskapskrav. Lärare som varit delaktiga i framtandet ger sin syn på hur de nya styrdokumentet kommer att påverka arbetet i skolan. Det finns en ämnesfilm till varje ämne i grundskolan, sameskolan och specialskolan.

FILMAD KURSPLANEKONFERENS

Under våren 2011 höll Skolverket konferenser om de nya samlade läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan. Konferenserna riktade sig till nyckelpersoner som utsetts av skolhuvudmännen. En av dessa konferenser filmades och finns uppdelad i tematiska delar.

Informationsmaterial till föräldrar

SKOLAN ÄR TILL FÖR DITT BARN

Skolverket har tagit fram en broschyr, en powerpoint-presentation och en film som till exempel kan användas av lärare i kommunikationen med föräldrar. Broschyren finns även översatt till andra språk.

DAGS FÖR BETYG

Broschyren riktar sig till vårdnadshavare med barn i årskurs 6 som hösten 2012 kommer att få betyg för första gången. Broschyren förklarar på ett enkelt sätt vad som är viktigt att veta för vårdnadshavare och tar upp vikten av tydlig information mellan skolan, eleven och vårdnadshavaren.

Stöd för bedömning

I flera ämnen erbjuder Skolverket stöd för bedömning i form av diagnosmaterial, kartläggningsmaterial, prov och enskilda uppgifter. Bedömningsstöden ska främja en likvärdig bedömning och betygssättning.

KOMMENTARMATERIAL TILL KUNSKAPSKRAVEN

Kommentarmaterialen till kunskapskraven ska stödja lärare i att förstå kunskapskravens värdeord – det vill säga de fetmarkerade ord i kunskapskraven som anger nivåerna - och att använda dem i bedömningen. Materialet finns för ämnena engelska, samhällskunskap och svenska. Under hösten 2012 kommer även kommentarer till fysik, matematik och teknik. För varje ämne kommenterar materialen hur några av kunskapskravens värdeord kan förstås och användas i bedömningen. I materialen presenteras en mängd bedömningar som verksamma lärare har gjort av autentiska elevexempel.

DISKUSSIONSUNDERLAG TILL KUNSKAPSKRAVEN

Diskutera – kunskapskraven är ett material som vill inspirera lärare till att göra kollegiala bedömningar av elevernas arbete. Det beskriver hur ett fiktivt lärarlag samarbetar med att tolka kunskapskraven och konkretisera värdeorden med hjälp av riktiga elevarbeten. I materialet finns också konkreta förslag på hur lärare kan planera och genomföra ett samarbete kring bedömning utifrån kunskapskraven.

BEDÖMARTRÄNINGSMATERIAL INFÖR ÄMNESPROVEN I ÅRSKURS 6

Bedömarträningmaterialet består av både text och film: föreläsningar, bedömda elevuppgifter och uppgiftsexempel att träna med. Materialet finns för ämnena engelska, svenska/svenska som andraspråk och matematik.

DiNO

Materialet består av uppgifter med tillhörande bedömningsanvisningar för de naturvetenskapliga ämnena i årskurs 1–6. DiNO är ett stöd för lärare i att bedöma elevers förmåga att arbeta naturvetenskapligt: att granska, kommunicera och ta ställning, genomföra systematiska undersökningar samt beskriva och förklara.

CONCEPT CARTOONS

Concept cartoons är ett inspirationsmaterial och ett bedömningsstöd för de naturvetenskapliga ämnena i årskurs 1–9. Materialet är uppbyggt kring serieteckningar där elever uttrycker sina tankar om olika fenomen eller sammanhang i vardagen. Meningen är att väcka intresse, skapa diskussioner och stimulera naturvetenskapligt tänkande. Concept cartoons kan användas av lärare för att bilda sig en uppfattning om elevernas förkunskaper och för att få igång samtal i klassen samt stimulera elever att göra systematiska undersökningar.

NYA SPRÅKET LYFTER

Nya språket lyfter är ett bedömningsstöd i svenska och svenska som andraspråk. Materialet är ett redskap för lärare och elever som tydliggör progressionen i elevernas språkutveckling med särskild tonvikt på läsutveckling. Nya språket lyfter består av en vetenskaplig bakgrund och ett underlag för observationer. Dessa är indelade i områdena tala, samtala, läsa och skriva och varje område utmynnar i Språket på väg. Under hösten 2012 kommer materialet att finnas reviderat och utvecklat för årskurserna 1–6.

SPRÅKET PÅ VÄG

Språket på väg är ett stöd för lärare som undervisar i svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 6–9 för att kartlägga elevernas språkutveckling. Materialet består av två delar: lärarhäfte och matriser för bedömning. Matriserna beskriver utveckling stegvis inom områdena samtala, tala, skriva och läsa och finns att ladda ner i word-format för den som vill använda materialet direkt i datorn.

BEDÖMNINGSSTÖD I HEM- OCH KONSUMENTKUNSKAP

Materialet är ett stöd för bedömning i ämnet hem- och konsumentkunskap för årskurs 7–9 i grundskolan. Bedömningsstödet innehåller två prov: Den hållbara taco-kvällen och Den hållbara lunchen, med tillhörande stöd för bedömning.

BEDÖMNINGSSTÖD I SLÖJD

Materialet är ett stöd för bedömning i ämnet slöjd för årskurs 7–9 i grundskolan. Bedömningsstödet består av en film och en bedömningsmatris och ger exempel på bedömningssituationer i slöjd. Bedömningsstödet kan användas av både lärare och elever för att särskilt förtydliga och ge exempel på vad som kan vägas in i bedömningen och hur bedömning kan gå till.

Under sommaren och hösten 2012 kommer bedömningsstöd i ytterligare några ämnen att publiceras på Skolverkets webbplats. I årskurs 4–6 kommer bland annat ett stöd för bedömning i teknik samt en reviderad version av bedömarträningen med stöd för betygssättning i årskurs 6. I årskurs 7–9 kommer bland annat stöd för bedömning i musik, idrott och hälsa, historia och bild.

”Det är elevens lärare som vet mest om elevens situation och vilka konsekvenser olika anpassningar kan få.”

Fler prov och fler funderingar

– Skolverket reder ut vanliga frågor om de nationella proven

Antalet prov i grundskolan har aldrig varit fler. Varför måste alla prov genomföras på vårterminen? Kan eleverna få gamla prov att träna på och får du som lärare läsa upp läsförståelseuppgiften för en elev som har dyslexi? Skolverket reder ut några vanliga frågor om de nationella proven.

Antalet nationella prov i grundskolan har ökat under de senaste åren. Våren 2012 tillkom nationella prov i svenska, engelska och matematik i årskurs 6 och från och med våren 2013 kommer eleverna i årskurs 6 att genomföra prov även i något av de samhälls- och naturorienterande ämnena. Då tillkommer även prov i något av de samhällsorienterande ämnena, historia, samhällskunskap, religionskunskap eller geografi, i årskurs 9.

Svårt att hitta lämpliga datum för de tidsbundna delarna

Enligt bestämmelserna ska proven genomföras i slutet av årskursen för att vara ett stöd i bedömningen av elevernas kunskapsutveckling och, när det är dags, ett stöd för betygssättning. För att proven inte ska ligga allt för tätt, men ändå i årskursens slut, ligger de utspridda under vårterminen.

De tidsbundna delarna ska genomföras på samma datum i hela landet. I schemaläggningen av proven måste hänsyn tas till loven som infaller i olika veckor i olika delar av landet. I och med att antalet prov har ökat blir det allt svårare att hitta lämpliga datum.

– Det här kan förstås innebära att ett prov ska genomföras direkt efter ett lov eller en långhelg, säger Anna Lena Larsson, undervisningsråd på Skolverket som ansvarar för schemaläggningen av proven samt utskick av provmaterial och bedömningsanvisningar till alla landets skolor.

Proven ger en signal om var eleven befinner sig

Syftet med de nationella proven är i huvudsak att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning samt ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå.

Det är viktigt att poängtera att proven inte är några examensprov utan ska vara ett stöd för läraren vid betygssättningen. På det här sättet blir provresultatet ett stöd för bedömning tillsammans med andra bedömningar som läraren har gjort i den ordinarie undervisningen. Genom de nationella proven får lärare exempel på bedömda uppgifter och en uppfattning om vilken nivå eleverna ska nå upp till i förhållande till kunskapskraven.

– Du kan som lärare se om du ställer högre eller lägre krav på dina elever än vad som görs i det nationella provet, säger Beatrice Ciolek Learum, undervisningsråd på Skolverket.

Träna på gamla prov

Många lärare, men även vårdnadshavare och elever, undrar i provtider om det finns gamla prov som eleverna kan träna på. Proven omfattas av provsekretess, men vissa prov som inte ska återanvändas finns att hämta från Skolverkets webbplats.

– Det är viktigt att fundera över varför man vill att eleverna ska träna på gamla prov. Övningen inför provet är den undervisning som bedrivits under åren, menar Beatrice Ciolek Learum.

Undervisningen i sin helhet ska förbereda eleverna inför de nationella proven.

Inför provet kan du som lärare visa eleverna hur ett prov är uppbyggt, samt till exempel förklara att det är viktigt att läsa instruktionerna noggrant.

– Det finns exempelfrågor och delprov som läraren kan gå igenom med sina elever. På det här sättet får eleverna en förståelse för provformatet, fortsätter hon.

De nationella proven prövas också i en utprövningsomgång. Genom att många skolor deltar i arbetet med att pröva ut nya uppgifter upprätthålls provens höga kvalitet samtidigt som skolornas lärare får ytterligare stöd i bedömningen. I en utprövningsomgång får eleverna göra delar av ett prov eller några uppgifter. Utprövningsmaterialet innehåller bland annat en lärarenkät med frågor om vad läraren tyckte om uppgifterna samt hur många elever som deltog vid provtillfället.

En bedömning måste ske i varje enskilt fall

Skolverket får ofta frågor om anpassning av proven, till exempel huruvida det är okej att läsa upp läsförståelseuppgifter för elever med dyslexi. Dyslexi och andra typer av funktionsnedsättningar har olika konsekvenser för olika elever. Då förutsättningarna är så individuella behöver läraren avgöra vilka anpassningar som kan vara lämpliga i varje enskilt fall.

– Det är elevens lärare som vet mest om elevens situation, hur proven ser ut samt vilka konsekvenser olika anpassningar kan få för bedömningen, förklarar Roger Persson, undervisningsråd på Skolverket.

Det är centralt att skolan anpassar på ett sådant sätt att proven prövar de kunskaper och förmågor som gäller för de olika delproven. Mer om anpassning kan du läsa på www.skolverket.se/anpassning

Uppföljning och utveckling

Resultaten från de nationella proven samlas dels in av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Skolverket och dels av de lärosäten som på uppdrag av Skolverket konstruerar proven. Skolverkets uppdrag är att samla in resultaten för att kunna göra en nationell uppföljning av svenska elevers kunskaper.

Lärosätena som konstruerar proven tillsammans med Skolverket samlar dessutom in elevlösningar och lärarenkäter från proven. Dessa ligger till grund för fördjupade analyser av proven som varje år redovisas i en rapport.

: Basic facts

ans

dutch and the english

ndela

nd

Arbetsgang LnD

1. Reaktionsformen

1. Reaktionen in viel zu oft
2. Sei ich die Diskussion um eine Person
3. Was kann ich gegen reagieren? Arbeitsblätter 1-10
4. Pläne mit dem nächsten Schritt: Wie soll ich mich verhalten?

Selfless
Strong will
good/Nice
pure-hearted
like a Saint
fair
Survivor
head

Brave

Powerful

4/10

fair
lever

De tio vanligaste frågorna om betyg

Hur ska man tolka begreppen i kunskapskraven?

I kunskapskraven används ett begränsat antal värdeord som används i flera ämnen. Ord får till stor del sin betydelse i de sammanhang de används och det är därför inte möjligt att göra generella definitioner. I kommentarmaterialen till kursplanerna finns en översiktlig redogörelse för hur värdeorden används. Skolverket har även tagit fram kommentarmaterial till kunskapskraven i några ämnen. Kommentarmaterialet ger en bredare och djupare förståelse för hur kunskapskraven är konstruerade. Det utgår från verksamma lärares bedömningar av autentiska elevexempel och beskriver hur lärare kan gå till väga för att identifiera bedömningsaspekter utifrån värdeorden.

Ska man alltid bedöma mot hela kunskapskravet?

Bedömning av elevernas kunskaper, till exempel i årskurs 7, ska inriktas mot de delar av kunskapskraven som rör det som undervisningen har behandlat. Det betyder att vissa delar av kunskapskraven inte tas med i bedömningen. Inför slutbetyget bedöms elevernas kunskaper mot hela kunskapskravet.

Varför finns det inga kunskapskrav för varje årskurs i grundskolan?

I och med att det finns kunskapskrav i årskurs 3, 6 och 9 i grundskolan finns stora möjligheter för läraren att, med utgångspunkt i kursplanen, planera och genomföra undervisningen utifrån de intressen och behov som finns i de egna grupperna. Som en följd av detta kommer bedömningarna av elevernas kunskaper vanligen inte att vara inriktade mot exakt samma saker vid terminsbetygen, vare sig inom en skola eller sett över riket. En del uppfattar att detta strider mot kraven på likvärdig bedömning. Detta bedöms inte vara något problem, staten har värnat om att det ska finnas ett friutrymme i styrsystemet som ger lärarprofessionen en önskvärd pedagogisk handlingsfrihet och terminsbetygen ska återspegla de kunskaper eleven har i förhållande till vad undervisningen faktiskt har varit inriktad mot och behandlat. För att garantera likvärdigheten är det dock viktigt att alla bedömningar görs mot kunskapskraven i respektive ämne. De kunskapskrav som finns i slutet av årskurs 6 och 9 säkerställer, tillsammans med kursplanen, den nationella likvärdigheten genom att bedömningarna vid dessa tillfällen görs mot hela kunskapskraven.

Skolverket har tagit fram diskussionsunderlag med konkreta exempel som stöd för arbetet med att planera undervisningen utifrån läroplanen. Diskussionsmaterialen finns publicerade på Skolverkets webbplats.

Vad händer med blockbetyg i NO och SO i och med de nya bestämmelserna?

Blockbetyg kommer inte att finnas kvar i slutbetygen i och med de nya bestämmelserna för grundskolan och specialskolan. I grundskolan, specialskolan och sameskolan gäller från och med höstterminen 2012 att om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6, får rektorn besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas i årskurs 6. Motsvarande gäller i specialskolan i årskurs 7. Sammanfattande betyg får inte sättas i högre årskurser. I grundsärskolan sker undervisningen alltid i naturorienterande- respektive samhällsorienterande ämnen och i de fall betyg sätts sker det därmed i dessa ämnen.

Kan en elev ha ”rester” från årskurs 7 eller 8, alltså delar av kunskapskraven som eleven inte klarat av och därför inte få ett godkänt betyg i årskurs 9?

Situationen som beskrivs i frågan bör inte uppkomma eftersom kunskapskraven är konstruerade så att det förutsätts att de provas vid flera tillfällen och på olika sätt under den tid som undervisning ges. Att missa enstaka lektioner eller delar av det centrala innehållet behöver inte betyda att eleven inte kan uppfylla kunskapskraven. Om det befaras att en elev inte kommer att nå kunskapskraven är det skolans skyldighet att se till att elevens behov av särskilt stöd utreds.

Hur ska man göra med terminsbetygen, är det meningen att vi på skolan ska göra egna kunskapskrav för årskurs 7 och 8?

För terminsbetyg gäller enligt skollagen att:

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

- 1. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och*
- 2. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.*

Motsvarande bestämmelser finns för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i 11–13 kap. skollagen. När det gäller årskurs 6, respektive 7 i specialskolan, tillämpas bestämmelsen på utbildning från och med höstterminen 2012.

I och med att det i skollagen så tydligt anges att bedömningarna som ligger till grund för terminsbetygen ska göras i förhållande till kunskapskraven för årskurs 6 och 9 förväntas man inte göra några lokala kunskapskrav. Det krav på lokalt bestämda mål som tidigare fanns i grundskoleförordningen finns inte heller längre kvar. Gemensamma kunskapskrav på skolnivå styr undervisningen mycket kraftigt och begränsar den valfrihet som kursplanen och de nationella kunskapskraven ger lärarna. Det finns dock inget förbud mot att man på skolnivå utformar gemensamma krav förutsatt att de är i linje med de nationella kraven och vare sig går utöver eller förminskar dem.

10 kap. 19 § skollagen (2010:800)

Om en del av kunskapskravet helt saknas på C kan man ändå få detta betyg?

Nej, inte när det gäller slutbetyg. För att få betyget E, C eller A krävs att elevens kunskaper motsvarar beskrivningen av kunskapskravet i sin helhet. Om en stor del av elevens kunskaper motsvarar betyget C men där någon del endast motsvarar betyget E ska något av de lägre betygen sättas. Om en stor del av elevens kunskaper motsvarar betyget C men där någon del inte uppfyller kravet för betyget E ska betyget F sättas. I det senare fallet ska en bedömning göras av elevens behov av särskilt stöd i enlighet med bestämmelserna i skollagen.

Hur många procent innebär till övervägande del för betygen B och D?

Det finns inget absolut procenttal utan läraren måste göra individuella bedömningar. En elev ska få betyget D om eleven uppfyller kraven för E och dessutom till övervägande delen kraven för C. På motsvarande sätt ska betyget B ges då eleven uppfyller kraven för C och dessutom till övervägande delen kraven för A. I de allmänna råden om planering och genomförande av undervisningen beskrivs

att underlaget för betygen D och B kan se olika ut för olika elever. En elev kan uppfylla vissa delar av kunskapskravet för det överliggande betyget medan en annan elev uppfyller andra delar. Båda eleverna kan dock bedömas uppfylla det överliggande betyget till övervägande del. Eftersom "till övervägande del" är en bedömning som kan se olika ut från elev till elev kan dessa kunskapskrav inte preciseras vare sig på nationell eller på lokal nivå. Vid bedömningen av "till övervägande del" gör läraren en helhetsbedömning av de kunskaper eleven visar jämfört med överliggande kunskapskrav. I jämförelsen identifierar läraren vilka delar av kunskapskraven som eleven uppfyller och bedömer med stöd i kursplanens syfte och centrala innehåll om elevens kunskaper sammantaget uppfyller kravet på "till övervägande del".

Hur ska man tänka kring kunskapsnivån i årskurs 7 och 8?

Eftersom kunskapskraven anger vilka kunskaper som krävs för olika betyg i slutet av årskurs 9 behöver man som lärare göra en bedömning av vilken kunskapsnivå som är rimligt att begära av eleven i de tidigare årskurserna för ett visst betyg i förhållande till kraven för årskurs 9. Hela betygsskalan ska användas vid varje betygstillfälle och högsta betyg ska vara möjligt att få redan vid det första terminsbetyget. Jämförelser mellan kunskapskraven i årskurs 6 och årskurs 9 kan vara ett stöd i bedömning i årskurs 7 och 8. Motsvarande gäller för årskurs 7 och 10 i specialskolan.

Kan en elev nå ett betyg A redan i årskurs 7 i grundskolan?

Ja. Vid betygssättning ska hela den sexgradiga betygsskalan användas. Detta gäller när betyg sätts såväl innan ett ämne har avslutats, terminsbetyget, som när ett ämne har avslutats, slutbetyget. När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på de kunskaper som eleven har inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen. Betyg ska ges i årskurs 7 från och med läsåret 2012/2013.

Planering och genomförande av undervisningen

Skolverket har tagit fram allmänna råd för planering och genomförande av undervisningen. De allmänna råden handlar om hur lärare i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan bör planera och genomföra undervisningen utifrån de nya läroplanerna och kursplanerna. Råden handlar även om hur lärare bör tillämpa kunskapskraven vid bedömningen och betygssättningen, samt hur rektorn kan stödja en likvärdig bedömning på skolan. Det finns även råd som rör uppföljning och dokumentation som relaterar både till undervisningen och till det systematiska kvalitetsarbetet på skolan.

Film

Till de allmänna råden finns en 30 minuter lång film där undervisningsråden Ulrika Lundqvist och Niclas Westin diskuterar råden. Filmen kan ses strömmad på Skolverkets webbplats eller laddas ner till den egna datorn.

Förslag till studiedagsupplägg

På Skolverkets webbplats finns även ett förslag till studiedagsupplägg kring de allmänna råden som kan användas som underlag för en hel studiedag eller en serie studiedagar. Man kan även i ett arbetslag eller som enskild lärare använda sig av frågeställningar ur olika delar av materialet för att diskutera eller tänka över sin verksamhet.

Det allmänna rådet, filmen och studiedagupplägget finns att hämta på www.skolverket.se/planering_genomforande

Systematiskt kvalitetsarbete

Hösten 2012 kommer Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete. Råden handlar om hur skolhuvudmän, skol- och förskoleenheter systematiskt och kontinuerligt bör planera, följa upp och utveckla verksamheten så att de nationella målen för utbildningen uppfylls. Skollagen anger även att kvalitetsarbetet ska dokumenteras och de allmänna råden ger därför rekommendationer om hur det kan göras.

Begreppen systematiskt och kontinuerligt beskriver hur kvalitetsarbetet ska utföras. Ordvalen i skollagen innebär en betoning på uthållighet och långsiktighet i det systematiska kvalitetsarbetet. Det innebär också att fokus ska läggas på utveckling och att utvecklingsarbete ofta kräver längre tidsperioder för att bli framgångsrikt.

BRUK är Skolverkets material för självskattning av kvaliteten i skolverksamheter. De allmänna råden om systematiskt kvalitetsarbete ger tillsammans med BRUK stöd för hur man kan göra i praktiken. Du hittar BRUK på vår webbplats:

www.skolverket.se/bruk

Om lärares dokumentation

I Skolverkets allmänna råd för planering och genomförande av undervisningen rekommenderas att lärare bör dokumentera sina planeringar så att de ger stöd för att genomföra, följa upp och utveckla den egna undervisningen. Planeringen blir därmed ett underlag som synliggör verksamhetens innehåll, vilka ställningstaganden som gjorts och en grund för vidare analys och bedömning av undervisningens kvalitet. Planeringen som läraren gör för den egna undervisningen bör även kunna vara ett bra stöd för kommunikationen med elever och vårdnadshavare om vad som är syftet med undervisningen och hur den ska genomföras. När läraren behöver underlag som tydligt ska visa elevens kunskaper utifrån kunskapskraven, i till exempel arbetet med den skriftliga individuella utvecklingsplanen, kan den dokumenterade planeringen utgöra ett stöd.

Inga krav på gemensam form

Det finns inga krav i skolförfattningarna att man inom skolan eller kommunen gemensamt ska bearbeta kursplaner och kunskapskrav, eller att dokumentationen av lärares planeringar ska ha en gemensam form.

Föräldrar och elever har rätt att bli informerade om syftet med undervisningen och hur den ska genomföras. Sådan information kan ges på många olika sätt, till exempel genom samtal med eleverna och via informationsbrev av olika slag. Elever ska dessutom ges inflytande över utbildningen och elevernas vårdnadshavare ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Rektorns ansvar

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och för att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Inom ramen för det arbetet kan rektorn besluta om hur olika centrala processer i verksamheten ska genomföras och dokumenteras för att de ska vara möjliga att följa upp och utveckla. Rektorn bör därför skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva rutiner och former för dokumentation, så att den fyller den funktion den ska ha; ett hjälpmedel för de uppgifter läraren har ansvar för att utföra.

Skolverket

www.skolverket.se